

אלול - ימי מתנה והמתנה

תמיהה בענין שנאת המתנות ◊ הגדרת מתנה שזה מצד הנותן בלבד ◊ חוסר הכלים למתנה ◊ בכח ההמתנה נעשים כלים ◊ ארבעים ימי המתנת אלול ◊ חגרה בעוז מתניה ◊ המחדש בטובו בכל יום תמיד ◊ אריכות ימים ◊ הביטוי בתהלוכות השמש

תמיהה בענין שנאת המתנות

הנה כתיב (משלי טו כז) "שונא מתנות יחיה" ובגמרא הביאו זאת לעובדא למעשה שחששו האמוראים מלקבל מתנות, וכן בפוסקים דנו בגדרי הדבר מתי נאמר פסוק זה, ולכאורה מדוע ישנא מתנות,

וכי לא דבר טוב הוא לקבל מתנות, והגר"א בביאורו למשלי (שם"ה) ביאר דמכיון שמייחל למתנות והרבה פעמים אינם מגיעות אליו לכן חייו אינם חיים, ועדיין טעמא בעי, ואכן המהרש"ל בספרו יש"ש (חולין פ"ג אות ט"ו, והובא בח"ס חולין מד: ב"י) פירש שאף מי

ז. חולין (מד:), "ואמר רב חסדא איזהו שונא מתנות יחיה? זה הרואה טרפה לעצמו; דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקורא ושונה ורואה טרפה לעצמו, ושימש תלמידי חכמים- עליו הכתוב אומר 'יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך'; רב זביד אמר זוכה ונוחל שני עולמות-העולם הזה והעולם הבא, 'אשריך-בעולם הזה' וטוב לך-לעולם הבא; ר' אלעזר כי הווי משדרי ליה מבי נשיאה מידי- לא שקיל; וכי הווי מזמני ליה- לא אזיל; אמר לא קא בעי מר דאיחי? דכתיב ושונא מתנות יחיה! רבי זירא כי משדרי ליה- לא שקיל כי הווי מזמני ליה- אזיל, אמר: אתייקורי הוא דמתייקרו ביי".

יד רמ"ה ב"ב ז. סו. ומשום שונא מתנות נמי ליכא דכיון דלא קא מטיא ליה למארי ביתא הנאה לידיה טפי ממאי דמפסיד בביתא דקא סתר ליה לא שייך ביה שונא מתנות, ועוד דכיון דאית ליה הנאה נמי לאידך בדידיה בביתיה דקא שביק ליה למבנייה אשתכח דלאו מתנת חנם הוא וכי כתיב "שונא מתנות יחיה" במתנת חנם כתיבא.

ומצינו באחרונים שנחלקו כשיש בזה גם את טובת הנותן האם על זה ג"כ נאמר שונא מתנות, ונראה מזה דפשוטות הטעם בזה הוא משום שמתחייב לזולתו דברים שאינו מוגדר בהם ולכן תמיד ישאר לו בעל חוב (עיין חת"ס ב"ב יג.) ושיטת הריב"א ששונא מתנות זה רק במתנה של ישראל ולא מעכ"ס.

ה. הגר"א (משלי טו כז), עוכר ביתו וגו' פי' הכווצע בצע שמאסף תמיד ממון שאינו שלו סופו שגם ביתו יוטל ממנו ונעכר אבל מי שנוטל מתנות אף שאינו עוכר ביתו אך מחמת שהוא מצפה ועיניו ייחלו לעת יוקרב לפניו מנחת נדבה ומתנה טובה, וכאשר מתחלתו יומשך ופעמים שלא יובא לו יושב בצער וזהו שונא מתנות יחיה שחייו חיים היפוך האוהב ומצפה למתנות שחייו אינם חיים:

ב. חת"ס (חולין מד:), איזהו שונא מתנות יחיה. יל"ד מאי שאלה היא זו מי שאינו מקבל מתנות מאדם. ואקרא גופיה יל"ד מ"ט לא קאמר מי שאינו מקבל מתנות יחיה. ע"כ נלע"ד דרוב חכמי ישראל מתפרנסים מאחרים על כרחם שלא בטובתם והם שונאים המתנות והמה על אפם ועל חמתם אך משום חיותם וחיות תורתם צריכים ליקח מתנות מאדם ועליהם נאמר שונא מתנות יחיה אעפ"י שמקבלים המתנות ההמה וקאמר במה יודע איפה שהוא שונא ואינו נהנה ושמש לקראת המתנות ואמר המפסיד ממון עצמו בראית טרפות ש"מ אינו חומד ממון. וביש"ש ראיתי דמפרש פשטיה דקרא שונא מתנות נמי יחיה אעפ"י שאין לו במה להתפרנס ושונא מתנות בשר ודם מ"מ יחיהו ה' ויזמין לו פרנסתו ורוח והצלה יעמוד לו ממקום אחר:

מכדי צרכו וכדי חיותו הרי זה מכביד עליו ושואב ממנו כוחות סתם.

ובדוגמת מאכל מיותר שאינו בריא ואינו נח לאדם אלא הוא מכביד עליו, כמו כן כל דבר שאינו מגיע לו מצד מעשיו או מצד הדין הרי זה "מותר" בשבילו וזה רק יונק ממנו את כוחותיו, והרי הוא כאדם הלובש איצטלא שאינו ראוי להתכבד בה.

בכח ההמתנה נעשים כלים

אלים יש כח של "המתנה" שבזה נעשים כלים ל"מתנה", וכמו שאנו רואים בחוש הראות, שאדם מתחיל ללמוד סוגיא קשה ומסובכת שאינה מכירה אזי בתחילה הרי הוא צריך לחרוש באדמה קשה, עד שעל ידי שחוזר ועובד על תלמודו עוד פעם ועוד פעם נעשית הסוגיא לאט לאט מחוורת ומיושבת אצלו, עד שנעשה בקי ורגיל בה ונעשית קנויה אצלו כאילו היא רכוש.

וכמו כן בכל דרגה ודרגה המגעת לאדם שאינה לפי דרגתו, בבחינת מתנה הנ"ל, יש לו עבודה של "המתנה" שאורך לו זמן רב עד שנעשה הדבר מושג אצלו, ודייקא על ידי הקושי נעשה הדבר קנינו ויוצא מגדר מתנה ונעשית לחלק ממנו.

ארבעים ימי המתנת אלול

ולכן כשמשנה רבינו ביקש מהקב"ה שימחל ויסלח לישראל במתנת חנם הרי ששה ארבעים יום למעלה, והם היו ימי ההמתנה שבהם זכה משה שישראל יוכלו

ששונא מתנות, דהיינו שחי על ידי מתנות הציבור, ג"כ יחיה דהיינו שיזמין לו הקב"ה פרנסתו לא על ידי מתנת בשר ודם אם ישנא את המתנות.

ועוד יש להבין דהלא כל ימי חודש אלול הינם דוגמת הארבעים יום ששהה משה רבינו במרום לבקש "מתנה" לכלל ישראל שהיא מתנת התשובה ומתנת הי"ג מידות הרחמים שיחון וירחם אף את מי שאינו הגון ואינו כדאי, וא"כ מדוע יש לנו לשנוא ענין המתנות הלא אנו מייחדים את ימי אלול לתשובה בשביל לעורר את המתנת חנם הזו שקיבל משה לישראל, אתמהה?

הגדרת מתנה שזה מצד הנותן בלבד והנראה בזה דהנה פירוש ענין "מתנה" היינו שזה לא בא מצד המקבל, אלא הנותן בטובו הוא נותן, ובעין יפה הוא נותן, דהלא אם זה מגיע למקבל מחמת מעשיו וכדומה הלא אין זה מתנה אלא כעין קיבול שכר, ועל כרחק שמתנה היינו שמחמת המקבל אין סיבה לזה, וכל כמה שזה רק מצד הנותן הרי זה נכנס יותר בגדר "מתנה".

חוסר הכלים למתנה

וביזו שכן יש לומר, דכיון שהמתנה אינה מגעת מצד הדין למקבל נמצא שאין לו כלים הראויים לקבלם, ולכן כל עוד שאינו נצרך למתנה יש לו לשונאה כי דבר שאין מגיע לו ואין לו כלים לקבלו הרי זה "מותר" ועל זה נאמר "בכל עצב יהיה מותר" כי כל דבר שיש לאדם יותר

חגרה בעוז מתניה

יודע שזה ג"כ הלשון "מתניים" שהם חלק הגוף התחתון הבנוי כאגף הסהר לקבל בתוכו את כל קומת חצי הגוף העליון, כמבואר באגרת הקודש (לאדה"ז נבג"מ"א) עיין הלשון בהערה].

המחדש בטובו בכל יום תמיד

והנה באמת שכל יום ויום הרי הבריאה מקבלת שפע חדש מהבורא יתברך המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים, ומחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, וכל יום טומן בחובו מתנות חדשות שיתחדשו בו ביום, שכליים חדשים, רפואות חדשות ושפע חדש במזון וגידולי הארץ, וכל המסתעף.

לקבל הסליחה על נכון באופן מיושב, ולכן ימי אלול שהם מכוונים כנגד ארבעים יום האלו יש בהם עבודה מיוחדת של "המִתְנָה" כמבואר בליקו"מ (תורה ו') בסוד כוונת ימי אלול שאז הוא כאילו 'אין לו הויה בעולם עדיין' ועל ידי ש'ישמע בזיונו ידום וישתוק' נבראת מציאותו מחדש, ושם מתבאר שזה ענין ההמתנה וסוד הכתר והתשובה שסגולתם בימים אלו של חודש אלול.

ומעתה יובן שדייקא על ידי שהאדם שומע בזיונו ורואה שאינו ראוי מצד עצמו לזכות לעבודת ה' ובכל זאת הרי הוא ממתין ומייחל לישועתו יתברך, אזי בזה הוא עושה כלים לקבל בו הוי"ה ומציאות חדשה, ואז אין עליו החשש של שונא מתנות, כי נעשה ראוי בכח ההמתנה אל מתנת התשובה.

י. ליקו"מ (ו), "ואי אפשר לזכות לכבוד הזה, אלא על ידי תשובה. ועיקר התשובה כשישמע בזיונו, ידום וישתק, כי לית כבוד בלא כ"ף (ב), והכ"ף הוא כתר, בחינת אהיה, בחינת תשובה:

כי אהיה דא אנא זמין למהוי. היינו קודם התשובה, עדיין אין לו הויה, כאילו עדיין לא נתהווה בעולם, כי טוב לו שלא נברא משנברא, וכשבא לטהר את עצמו ולעשות תשובה, אז הוא בבחינת אהיה, הינו שיהיה לו הויה בעולם, היינו אנא זמין למהוי:

וזה בחינת כתר, כי כתר לשון המתנה, בחינת תשובה, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (יומא לח: ט).: 'הבא לטהר מסייעין לו משל לאחד, שבא לקנות אפרסמון. אומרים לו: המתן וכו', וזה בחינת כתר, כמו שכתוב (איוב ל"ו): "כתר לי זעיר ואחוך". אבל קודם התשובה אזי בחינת אהיה בהסתרת פנים ממנו, כי עדיין לא הכין את עצמו למהוי בעולם, והסתרת פני אהיה גימטריא דם, היינו שפיכות דמים ובזיונות, על שם (שמואל א ב): "ובזוי יקלו", כי עדיין הדם שבחלל השמאלי שבלב, ששם מדור היצר הרע, כמו שכתוב (קהלת י): "ולב כסיל לשמאלו", עדיין הוא בתוקף ועוז. ובשביל זה באין עליו בזיונות ושפיכות דמים, כי זה בחינת הסתרת והחזרת פני אק"ה, גימטריא דם".

יא. ספר התניא - אגה"ק, מתנים הם דבר המעמיד כל הגוף עם הראש הנצב ועומד עליהם. והם המולכים ומביאים אותן למחוז חפצו. וכמו שהוא בגשמיות הגוף כך הוא בבחי' רוחניות הנפש האלהית האמונה האמיתית בה' אחד א"ס ב"ה דאיהו ממכ"ע וסכ"כ ולית אתר פנוי מיניה למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית וכן לד' סטרין בבחי' א"ס ממש. וכן בבחי' שנה נפש כנודע. הנה אמונה זו נק' בשם בחי' מתנים דבר המעמיד ומקיים את הראש הוא השכל המתכוון ומעמיק דעת בגדולת א"ס ב"ה בבחי' עולם שנה נפש.

ולכן בתחילת היום עדיין אין עוד בהירות כי עדיין אין בבריאה כלים וכח לקבל את שפע היום החדש עד שמגיעת חמה בראש כל אדם שזה חצות היום שאז נעשה בהירות, כי כמו שהשמש מאירה טיפין טיפין עד חצות היום שאז היא בתוקפה בראש כל אדם, כמו כן זה מבטא שכך הוא השפע של היום שהוא מוסיף והולך מתחילת היום מעט מעט.

וצריך האדם לראות להגדילה ולהרחיבה ולהאריך כל שעה ושעה שבא אחר כך, להגדיל ולהרחיב בתוספות קדושה. וכן כשבא יום השני, יהיה הולך ומתרחב בתוספות קדושה יתרה. וכן בכל פעם ופעם יהיו ימיו מתרחבין בתוספות קדושה, וזה בחינת אריכות ימים" עכל"ק.

הביטוי בתהלוכות השמש

וענין זה מתבטא בתהלוכות השמש, דהתחלה של היום הינה חושך דהיינו שאינו מושג כלל, ואח"כ מתחיל להאיר מעט מעט עד חצות היום שאז שלימות ההארה שזה מבטא שאז כבר נעשית השגת היום מושגת לגמרי בבהירות, ויוצאת מגדר מתנה לגדר של קנין, כי יש כבר לבריאה כלים להשיג דבר זה בבהירות, וממילא מתחיל אח"כ שוב היום להחשיך שאין זה כבר כ"כ חידוש, ולכן מתחיל שוב ההחשכה לקראת יום המחרת.

אריכות ימים

וכמו שמבואר בליקו"מ (תורה ס') "ואריכות ימים, היינו שצריך שיראה להאריך ולהגדיל ימיו. כי כל יום ויום ממקום שמתחיל אצל כל אחד, בוודאי בתחילה הוא קצר. הינו שבתחילת היום, קשה עליו מאד העבודה שצריך לעשות באותו היום, כגון להתפלל וללמוד וכיוצא. ועל כן היום בתחילתו הוא קצר, כי צריך להתחיל מעט מעט, ואחר כך מתרחב והולך בעבודתו.

